

Конституційний принцип збалансованості бюджету

Конституцією України визначено, що держава прагне до збалансованості бюджету України. На виконання Конституції, ст.7 Бюджетного кодексу серед принципів бюджетної системи України чітко виділяє принцип збалансованості, як такий, що повноваження на здійснення видатків бюджету повинні відповідати об'єму надходжень у бюджет на відповідний бюджетний період. Збалансованість доходів та видатків бюджету на стадії планування обумовлює фактичне виконання бюджету. Ідеальний стан бюджетного планування пов'язаний зі співпадінням доходної та видаткової частин бюджету, що визначається статтею 95 Конституції України. Але на практиці таке співпадіння відбувається не часто, та бюджетне планування пов'язане з певними відхиленнями: перевищенням однієї з частин бюджету над іншою. Це явище визначено Бюджетним кодексом як дефіцит чи профіцит бюджету. Дефіцит – це перевищення видатків бюджету над його доходами, тоді як профіцит бюджету – це перевищення доходів над видатками бюджету.

Прийняття бюджетів з дефіцитом дозволяється виключно у випадках наявності обґрунтованих джерел його фінансування. Необхідно враховувати, що прийняття бюджету з дефіцитом передбачає не абсолютну суму дефіциту, а тільки граничну. Певний критерій граничного розміру дефіциту відносно державного бюджету закладено нормами Регламенту Верховної Ради (ст.9.1.6). У якості граничного розміру дефіциту може виступати тільки такий розмір, що затверджений ще до проведення голосування про проект бюджету. Таким чином, граничний розмір дефіциту означає таке перевищення видатків над доходами, під який знайдено обґрунтовані та дійсні канали покриття. Існують наступні шляхи обмеження дефіциту.

По-перше, це встановлення граничного розміру дефіциту, що припускає розмір дефіциту у певній сумі щодо загального та спеціального фондів Держав-

ного бюджету України. Дані показники ґрунтуються на економічних прогнозах, макроекономічних показниках. Так, у відповідності з Постановою Верховної Ради «Про основні напрямки бюджетної політики на 2005 рік», граничний розмір дефіциту Державного бюджету на 2005 рік не повинен перевищувати його граничний розмір, затверджений на 2004 рік. Окремими підзаконними актами деталізується цей показник. Постанова Кабінету Міністрів України «Про прогноз показників зведеного бюджету України за основними видами доходів, видатків та фінансування на 2005 – 2007 роки», прогнозує дефіцит бюджету у розмірі 0,18% ВВП, фінансування якого прогнозується за рахунок надходжень від приватизації, а також розмір дефіциту на наступні бюджетні періоди (2006 – 0,03%, 2007 – 0,03%). Заборонено прийняття державного бюджету з дефіцитом, що перевищує граничний розмір.

По-друге, використання інституту зовнішнього та внутрішнього державного кредитування припускає використання механізму внутрішніх та зовнішніх запозичень як джерел фінансування дефіциту.

По-третє, емісія грошей. Однак, необхідно враховувати, що якщо перші два шляхи пов'язані із ситуацією, коли боржником виступає держава, яка несе у зв'язку з цим певні обов'язки, то емісія грошей перекладає тягар боротьби з дефіцитом шляхом росту інфляції на громадян.

Поява профіциту бюджету у бюджетному законодавстві України – новела, якої не було до прийняття Бюджетного кодексу України. Традиційними шляхами подолання профіциту є:

а) відміна певного податку чи збору, або зменшення ставки податку (збору);

б) погашення основної суми державного боргу;

в) дострокове погашення відсотків щодо основної суми державного боргу.

Профіцит бюджету затверджується виключно з метою погашення основної суми боргу та на забезпечення збереження розміру оборотної касової готівки. Але профіцит може з'явитися і на стадії виконання бюджету, у такому випадку кошти будуть використовуватися також по іншим каналам.

АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ДЕРЖАВНОГО
БУДІВНИЦТВА ТА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ: ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ

Матеріали «круглого столу»,
організованого і проведеного Науково-дослідним
інститутом державного будівництва та місцевого
самоврядування АПрН України з нагоди 10-ї річниці
прийняття Конституції України. м. Харків, 21 червня 2006 р.

Харків
«Право»
2006

Редакційна колегія: *Ю. П. Битяк* – доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент АПрН України; *І. В. Яковюк* – кандидат юридичних наук, доцент; *Г. В. Чапала* – кандидат юридичних наук.

Матеріали друкуються в авторській редакції

Конституція України: досвід реалізації та шляхи удосконалення: Матеріали «круглого столу», організованого і проведеного Науково-дослідним інститутом державного будівництва та місцевого самоврядування АПрН України з нагоди 10-ї річниці прийняття Конституції України. м. Харків, 21 червня 2006 р. / Ред. кол.: Ю. П. Битяк, І. В. Яковюк, Г. В. Чапала. – Харків: Право, 2006. – 120 с.

ISBN 966-458-012-0

У збірнику подається стислий виклад доповідей і повідомлень, представлених науковцями та викладачами багатьох наукових та освітніх закладів на «круглому столі» «Конституція України: практика реалізації та перспективи розвитку». «Круглий стіл» було присвячено обговоренню актуальних питань сучасного українського конституціоналізму – його історичних витоків, проблем реалізації чинної Конституції України, тенденцій розвитку відповідної галузі права та законодавства. У його роботі взяли участь близько 80 вчених юристів – фахівців різного профілю.

Розраховано на науковців, аспірантів, студентів, тих, хто цікавиться проблемами конституціоналізму.

ББК 67.9 (4 УКР) 300

© Науково-дослідний інститут державного будівництва та місцевого самоврядування АПрН України, 2006

© Видавництво «Право», 2006

ISBN 966-458-012-0